ريلوي جي اڏاوت

ڏکڻ چين جي اڏاڻ ۾ ريلن هڪ نهايت اهم ڀاڱو ادا
ڪيو آهي. پلا يورپ جيتري ايراضي جيڏو اتساهه ملڪ
تيستائين ڪهڙي ترقي ڪري سگهندو، جيستائين ان جو هڪ
ڇيڙو ٻئي ڇيڙي سان ريل رستي نه ڳنڍيل آهي. انگريئي
جنهن وقت چيانگ جو لشڪر ڀاڄ کائيندي ريل رستا،
اسٽيشنون وغيره برباد ڪندو ٿي ويو، انوقت ڪامريڊ
مائوسي تنگ اهو نعرو بلند ڪيو "جتي جتي عوامي آزاد
لشڪر (لال فوج) وڃي اتي ريل رستو ٺهڻ کپي."
گهرو لڙائيءَ ڪري ريلوي کي ايڏي زبردست هاڃي
رسي هئي جو چيانگ جي آمريڪي صلاحڪارن ڪٿ
ڪئي ته انکي پورو ڪرڻ لاءِ گهٽ ۾ گهٽ ٽي سال
لڳندا ۽ ٻي ڪروڙ آمريڪي ڊالر خرچ ٿيندا. هن نقصان
جا جيڪي اڻ پورا انگ اکر موجود آهن تنمان معلوم ٿو
ٿئي ته صرف اتر اوڀر چين ۾ ئي ٨٠ سيڪڙو انجڻيون،
٤٠ سيڪڙو پئسنجر ڪوچ، ٢٥ سيڪڙو مال گاڏا، ۽
٤٠ سيڪڙو ريل سليپرس ڇٽ ٿي ويا هئا. ۽ لئين چيني
سرڪار هڪ سال کان گهٽ عرصي اندر نه صرف هيڏي
ساري نقصان جو ڀورائو ڪيو پر ڪيترائي نوان ريل
رستا، انجڻون وغيره ٺاهيون، جن لاءِ آمريڪا کان
هڪ ڊالر به قرض نه ورتو. ان سالن ۾ ڏهه هزار

ڪلوميٽر ريل جي پٽن جي مرمت ڪئي وئي ۽ نئي
هزار ڪلوميٽر جيترا نوان پٽا ٺاهيا ويا آهن.

ليڪن هي الڳ اڪر چيني جنتا لاءِ ليسنائين ڪا بہ
معني نٿا رکن جيسنائين اُهي هنن جي عام روزاني زندگي کي
بهتر نٿا بڻائين. هنن لاءِ تہ ترقي اها آهي تہ هو ٽڪيٽ
خريد ڪرڻ بعد ٽرين ۾ جڳهہ حاصل ڪري سگهندا ۽
بنا ٽڪيٽ مسافري ڪندڙ ڪومنتانگ جو سولجر هٿ
ڪيل جڳهہ تان هڪالي تہ نہ ڪيندن ۽ ٽرين مقرر وقت
تي پهچائيندن وغيره اڄ اهي سهوليتون موجود اٿن.

چين جي ريلوائين ۾ هر ڪا سيٽ مخصوص ٿيل (رزروڊ)
هوندي آهي. هرهڪ سيٽ تي نمبر لڳل آهي، جنهن

ريل ۾ ريڊيو

ڪري گردي ٿيڻ ۽ بيهڻ جي ضرورت
ڪانهي. اڳ ڀارت وانگر اُتي بہ ماڻهو
درين ڪان ٻڪون ۽ سامان اُڇلي پيا ڌوڪ ڌوڪان ڪندا
هئا ۽ ٽرين ڪنڊڪٽر، جنڪي جڳهين (Seats) جو ٺيڪو
مليل هوندو هو، پئسا وٺي جڳهيون ڏيندا هئا ۽ پنهنجن
ماڻهن سان پاسخاطري ڪندا هئا. پر هٿ ڪيل سيٽ
تان بہ ڪومنتانگ سولجر ڪنهن کي بہ ڌڪي سگهندا
هئا. گاڏيون دير سان ايندڙيون هيون ۽ پوري وقت تي
نہ مشڪل پهچنديون هيون. ماڻهن کي وقتي نہ ٻئي
ڏينهن اسٽيشن تي ترسڻو پوندو هو. گاڏا اگرن جي پور
۽ ڪچري سان ڇٽيا پيا هوندا هئا. ڪاڪوسن ۾ پاڻي
نہ هوندو ئي ڪين هو. ليڪن اڄ ٽرين ڪنڊڪٽر

رشوت لاءِ نه پر پين، زالن ۽ ٻارن کي مدد ڪرڻ لاءِ ٿي
ٺهرائيندا ڏسڻ ۾ ايندا آهن. جي ڪو ماڻهو گاڏيءَ
۾ ٻوهيڙهڻ جون ڪلون اڇليندو ڏسندا ته آهستگيءَ سان
انکي سمجهائيندا. مسافر شرمندو ٿيندو ۽ يڪدم ڪچرو
ميڙي ڦٽو ڪندو. جيئن ئي ٽرين اسٽيشن تي پهچندي ته
لائوڊ اسپيڪر ذريعي آواز ايندو، "ڪامريڊ ٽڪيٽ تيار
اٿو؟ پڪ اٿو ته گاڏيءَ ۾ ڪا شيءِ وساري ته ڪانه اٿو؟"
هرهڪ ٽرين ۾ براڊڪاسٽنگ جو بندوبست آهي جنهن ريل
هلڻ شروع ڪندي آهي تنهن راڳن، خبرن ۽ سياسي
وغيره ليڪچرن جو پروگرام ٻڌايو ويندو آهي.

چين جي ريلن ۾ فقط ٻه درجا آهن. هڪڙين ۾ نرم
جڳهيون ۽ ٻين ۾ سخت جڳهيون آهن. ٽڪيٽن جي اگهن
۾ ٣٣ سيڪڙو ڪٽر ٿي آهي، پر اسانوت پاڻ ٽڪيٽن جا
اگهه وڌايا ويا آهن. اُتي جيڪڏهن ڪو ڀاڙو ڀري نه
سگهندو آهي ته اُنکي ڳوٺ جي صدر يا ٽريڊ يونين کان
سرٽيفڪيٽ ملڻ تي مفت يا رعايتي ٽڪيٽ ملندي آهي.
سيني ريلن ۾ پاڻي، ريسٽارنٽ، دوا درمل، ڊاڪٽرن ۽
نرسن ۽ لئبرري جو بندوبست هوندو آهي.

استيشن جي پليٽ فارم تي ڪولي ڪونهن. مسافر
پنهنجو سڀ سامان ريلوي اختياريءَ وارن وٽ جمع ڪندا
آهن جنان ٻار ڪٽندڙ بس سندن منزل تي پهچائي ويندي
آهي. ٿورا ريلوي پورٽر ڳهار تي الهيءَ سامان لاهڻ چاڙهڻ
لاءِ رکيل آهن. سڀيئي مسافر هلڪا ڏاگهما پاڻ کڻندا آهن.

سماجي انقلاب

لوٽ کسوٽ جي نظام جا حامي چوندا آهن ته عصمت فروشي، فقيري، ڏيڍ، چوري، رشوتخوري وغيره سماجي برايون جو پيشو اختيار ڪرڻ، ڪن شخصن جي عادت ٿيندي آهي. ليڪن سوويت يونين، اوڀر يورپ جي ملڪن ۽ انهن چين ان ڳوڙهي جو پالڻ و ڦوريو آهي.

چين ۾ عوامي حڪومت قائم ٿيڻ کان اڳ، اهڙي ڪا به سماجي خرابي يا گناهه نه هو جو اُتي موجود نه هو.

ويشياپڻو ختم

عصمت فروشي سچي چيني زندگيءَ کي بگاڙي ڇڏيو. ساري ملڪ ۾ ويشيائون پيٽون ڦرنديون هيون. پنڊت سندرلعل لکيو، "اسانکي هانگ ڪانگ ۾ هڪ **سنڌي واپاري شري گوپالداس** گڏيو، جنهن هڪ عجيب رواج ٻڌايو، ته اڳي شهانگائيءَ ۾ هر ڪنهن وڏي واپاريءَ کي پوءِ چاهي اُهو يورپي، آمريڪي يا هندستاني هجي، ڪي شهر جي خراب پاڙي ۾ پنهنجي خاص زال ضرور هوندي هئي، جا سندس دوستن وغيره کي وندرائيندي هئي. جڏهن هڪ واپاريءَ کي ٻئي سان ڪو خاص واپار ڪرڻو هوندو هو ته هو پنهنجي اُن زال کي اُن واپاريءَ کي ماڻي ڪرڻ لاءِ چوندو، جتي ٻئي گڏجي ويهي ڳالهين سان گڏ واپار جي ڳالهه به ڪندا هئا. هي تمام جهونو رواج آزادي بعد، ويشياپڻي کي ختم ڪرڻ بعد غائب ٿي ويو."

جتي صرف پيڪنگ، شهانگائي ۽ ڪئنٽن ۾ ۱۵ هزار ڪن ويشائون هيون، اُتي اڄ عصمت فروشي جو نالو نشان به ڪونهي. اُتي اُنهن پاپيل پيشن ڪي تعليم، هنري سکيا، روزگار وغيره ڏيئي سٺين دڳ لڳايو ويو. ڪيترن ئي، معزز شخص سان شادي ڪري گهرهستي جيون اپنايو. چيني سرڪار ويشياپڻي کي همٿائيندڙن خلاف قانون گهٽ ڪم آندو. ان بدران سماجي دٻاءُ استعمال ڪيو. ان باري ۾ آڪٽوبر ۱۹۵۱ ۾ چين ويل پارٽي سفارت کي هي قصو معلوم ٿيو: هڪ نوجوان آفيسر ڪنهن سرڪاري ڪم سان پيڪنگ مان ٻئي شهر موڪليو ويو. اُتي هن پنهنجو ڪم ته پورو ڪيو پر رات جو ڪنهن عورت وٽ ويو. قانوني لحاظ کان ته اهو گناهه نه هو، ته به جڏهن پيڪنگ ۾ پوليس معرفت اها خبر پهتي ته هنجي ڪالي جي آفيسرن کان وٺي چپڙاسين تائين، سڀني کيس ڪنو ڪري هنڪي شرمايو ويو. نوجوان جي اکين ۾ آنسون اچي ويا. هن معافي ورتي ۽ اڳتي لاءِ آئين نه ڪرڻ جو انجام ڪيو.

ڀارت ۾ سرڪاري انگن مطابق ۲۰ لک فقير آهن، جنهن مسئلو حل ڪرڻ لاءِ خاص هفتو ملهايو ويو پر ڪو به فائدو نه ٿيو. ٻئي طرف آزاديءَ کان اڳ فقيرن جو خاتمو چين ۾ لکين ڀڪاري سڙڪن، گهٽين، پارڪن وغيره ۾ پيدا نظر ايندا هئا ليڪن اڄ اُتي مشڪل سان ڪو فقير ڏسڻ ۾ ايندو. هي مسئلو

ميونسپالٽين جي حوالي ڪيو ويو آهي، جي ڪمشن ڪن سگھيا ۽ روزگار ڏيئي ڪارائتو انسان بڻائي رهيون آهن. صرف پيڪنگ ۾ئي ١٩٥٠ ۾ اٽڪل ٨ هزار ڪمشن ڪن وسايو ويو ۽ ٥ هزارن کي ڌنڌا ڏيئي ڪمائتو انسان بڻايو ويو. تندرست ۽ سگھارن فقيرن کي سرڪار طرفان ڪڙي ڪيل هنري مرڪز ۾ ۽ ٻارن کي اسڪول ۾ ۽ بيدن ۽ پيڪڻن کي سرڪار طرفان ڪڙي ڪيل گھرن ۾ موڪليو ويندو آهي، جتي پورو کاڌو، ڪپڙو وغيره ڏنو ويندو اٿن.

١ جنوري ١٩٥٢ کانوئي جون ١٩٥٢ تائين ساري چين ۾ سرڪاري ڪاتن ۽ پبلڪ ڪارخانن ۾ "ڀرشٽاچار (Corruption) اجايو زيان ۽ نوڪر شاهي"

رشوتخوري کي بنجو

خرابين جي پاڙ پٽڻ لاء شاهي پيماني تي هلچل هلي جنهن ايتري ته ڪاميابي حاصل ڪئي جو **پروفيسر پرڏان** لکيتو ته "اٽلي ٩٩$\frac{3}{4}$ سيڪڙو ڪان ٻه وڌيڪ ڀرشٽاچار ختم ڪيو ويو آهي."

اڳئين چين جو ڀرشٽاچار ۽ رشوتخوري ته مشهور هوندي هئي، ايتري قدر جو هڪ پيري سامراجين هڪ وڏي زميندار کي ايترو ناڻو رشوت طور ڏنو جنهن سان چيني ريپبلڪ جي پريزيڊنٽ بڻجڻ لاء پارليامينٽ جي هرهڪ ميمبر کي سچ پچ خريد ڪيو ويو. انوقت چين ۾ ڀرشٽاچار ايترو ته وڌيل هو جو انجي ڪلپنا به نٿي ڪري سگھجي. هوٽل ۾ مقرر ٿيل اگھن کان ۽ ريلوي ۾ هرهڪ ٽڪيٽ لاء ١٠ سيڪڙو وڌيڪ پيسا ڏيڻا پوندا هئا. ڪهڙي به

وڏي ۾ وڏي آفيسر ۽ خسيس نوڪر کي رشوت ڏيڻي سگهبي هئي. پرنسيپال ۽ اُستاد، هاسٽل ۽ امتحانن جي فين کي گهوٻي هٿندا هئا وغيره.

آزاديءَ بعد نئين چيني سرڪار چيانگ جي راڄ وارن اڪثر سڀني آفيسرن وغيره کي نوڪرين ۾ قائم رکيو. جن مان ڪيترا نه پاڻ سڌاري هليا پر اڃا به ڪي اهڙا هئا جن پنهنجون عادتون نه مٽايون. هنن سرڪار جي وشواس جو اجوڳو فائدو ورتي واپارين وغيره سان ٻٽ ٿي پاٽکي رشوتخوريءَ ۾ رڳي چڙيو ۽ جنتا جي ملڪيت کي گهوٻي هنئين. اهڙن شخصن خلاف ئي سرڪار هيءَ هلچل شروع ڪئي. اُنهن "ٽن دشمنن" (ڀرشٽاچار، اجايو زيان ۽ نوڪرشاهي) جي خلاف شروع ڪيل هلچل ۾ مزورن، هارين، ملازمن، بدنمانن وغيره شاهي پيماني تي سرگرم ڀاڱو ورتو. هن هلچل سان گڏ ٻي هلچل "پنجن دشمنن" (رشوت، ٽيڪس نه ڏيڻ، سرڪار سان ٺڳي، سرڪاري ملڪيت ۽ دستاويزن جي چوري) کي ختم ڪرڻ لاءِ پڻ هلائي ويئي، جا واپارين جي خلاف هئي. هنن هلچلن جي باري ۾ چين ۾ وجيه لڪشمي جي اڳواڻي هيٺ ويل هندستاني سفارت جو اسسٽنٽ سيڪريٽري **شري وديا پرڪاش دت** لکيٿو، "جڏهن اسين اپريل ڌاري چين ۾ وياسين تڏهن هي هلچلون تمام زور هيون. اُن وقت ڪيترا مهنا ملڪ جو سڄو روزانو رواجي ڪاروبار ڪجهه قدر بند ٿي ويو هو. سرڪاري آفيسون، اسڪون، واپاري

فرمون، صرف ٿورڙو وقت ڪليل رهنديون هيون. سيڪولن
۽ ڪاليجن ۾ باقاعدي ڪلاس وٺڻ بند ٿي ويا ڇو ته
شاگردن ملڪ جي انتظام جون واڳون سنڀاليون ۽ ايماندار
۽ قابل ڪار انتظام قائم ڪرڻ ۾ چڱي مدد ڪئي."

هن ڀراين خلاف جد وجهد ۾ عام جنتا پڻ سرجوشي
ڏيکاري. سرڪاري ڪرمچاري پنهنجن آفيسرن ۽ وزيرن

سرڪاري ورتاءُ

کان، شاگرد پنهنجن اُستادن کان، مزور
پنهنجن ڪارخانن جي مئنيجرن کان
۽ شاپ اسسٽنٽ پنهنجي واپارين کان پيا ڳاڇا ڪرڻ لڳا.
کهڙو به وڏي ۾ وڏو ڀرشٽاچاري آفيسر، چور مارڪيٽ
ڪندڙ وغيره پاڻ بچائي نه سگهيو. هڪ هڪ ڪري
سيني بڇڙن عناصرن جو راز فاش ٿيڻ لڳو. جن به سرڪاري
پئسي کي گهوٻي هنئين، اُنهن اُهو پئسو سرڪار کي واپس
ڪيو. هن ڏس ۾ خود ڪميونسٽ پارٽي جي ميمبرن کي
پڻ نه ڇڏيو ويو. جن ۾ ڀرشٽاچار جو انگ ڏسڻ ۾ آيو،
سرڪار اُنهنجي اوگهڙ ڪئي ۽ نه اسانجي سرڪار وانگر
پرده پوشي ڪئي. اُتي هنن کي پوري پوري سزا ڏني
ويئي. اهڙن ڀرشٽاچاري اِنسانن کي "چيٽن" جو خطاب
ڏنو ويو ۽ اهڙن "چيٽن جي شڪار جي هلچل" هڪ
قومي هلچل سمجهي ويئي. ليڪن جن به پنهنجا ڏوهه
قبول ڪري پڇتاءُ ظاهر ڪيو ۽ سڌري هلڻ جو اقرار
ڪيو تن سان سرڪار نرمائي جو ورتاءُ ڪيو ۽ جو جو ٺهن
چيني سرڪار جو اهو عهدو آهي ته اهڙا شخص ٺهن سر

بهتر سکيا وٺڻ سان سڌري سگهن ٿا. پر جن نه صرف پنهنجي ڏوه جو پڇتاءُ ظاهر نه ڪيو پر پنهنجي هوڏ تي قائم رهيا تن جي خلاف پوري جاچ پرتال ڪرڻ بعد عوامي ڪورٽن ۾ مقدمو هلايو ويو جن ۾ عام جنتا به ڀاڱو ورتو. پنڊت نهروءَ جي استاپن ڪيل اخبار "نيشنل هيرالڊ" جو سمپادڪ شري **چلاپتي راءِ**، جو تازو چين مان ٿي آيو آهي، لکيٿو، "اسانکي شهانگائي ۾ هڪ اهڙي فلم ڏيکاري ويئي جنهن ۾ ڏيکاريل هو ته ڪيئن نه عام ماڻهو هڪ سرڪاري ڀرشٽاچاري آفيسر خلاف لڳايل الزامن جون ثابتيون پيش ڪن ٿا. اسانجي سرڪار کي پڻ اهڙن مقدمن جو ابياس ڪرڻ گهرجي."

اُتي اپريل ١٩٥١ ۾ ريونيو کاتي جي ٣١ نديون وڏن آفيسرن ۽ ٻئي کاتي جي ١٧ آفيسرن ڪروڙين رپين جي سرڪار کي گهوٻي هنئين. سوين واپارين سرڪار

ٻه هزار ڪيس

سان ٺڳي ڪئي ۽ سرڪاري ملڪيتن ۽ دستاويزن جي چوري ڪئي وغيره. سرڪار اهڙا ٻه هزار ڪن ڪيس جهليا. جن مان صرف چئن ڄڻن کي ڦاسيءَ جون سزائون ڏنيون ويئون، باقي ڪن کي جيل ۾ ڏنو جون سزائون ڏنيون ويئون نه ڪن کي پڇتاءُ ڪرڻ ڪري ڇڏيو ويو. سرڪار اهڙن پڇتاءُ ڪندڙ شخص يا فرمن سان ڪا به دشمني نه رکي، بلڪ اُنهن کي باقاعدي آرڊر ڏيندي رهي ۽ جي ڪنهن قرض وغيره جي مدد جي گهرج هئن نه اُها به ڏني وئي. جن آفيسرن عام جنتا سان نوڪرشاهي

ٿيو ته هلت هلي، تنهنڪري وڏن عهدن تان لاٿو ويو ۽ انهن جي عيوض ايماندار هڏڏوڪي آفيسرن کي وڏا عهدا ڏنا ويا. آسٽريليا جو ليکڪ **مسٽر برچيٽ** پنهنجي ڪتاب ۾ ميشرس بٽرفيلڊ ۽ سوايرس جهازن جي ڪمپنيءَ جي مئنيجر جو بيان درج ڪيو آهي جنهن ۾ ڄاڻايل آهي ته ”اڳين ڏينهن ۾ جڏهن اسانجا جهاز شهانگائي يا ٽنشن ۾ ايندا هئا ته اسانکي اٽڪل ٣٠ آفيسرن کي راضي ڪرڻو پوندو هو. انهن ۾ بندر جي وڏي آفيسر کان وٺي مقدمن تائين، سڀني کي رشوت ڏيڻي پوندي هئي. اِن هوندي به اسانجو اٽڪل اڌ سامان چوري ٿي ويندو هو. ليڪن هاڻي صرف هڪ آفيسر اسانجي جهاز تي ايندو آهي ۽ کنهن کي به راضي ڪرڻو نه پوندو آهي ۽ نه ڪا رشوت ڏيڻي پوندي آهي. نڪو ڪو مال ڳڙڪائڻو پوندو آهي. جيتري قدر اسانجو تعلق آهي، ڪميونسٽن، رشوتخوري ۽ ڀرشٽاچار ختم ڪري ڇڏيو آهي.“

اهڙي طرح عوامي حڪومت، ملڪ جي خانگي توڙي سرڪاري جيون کي رشوتخوري، ڀرشٽاچار وغيره سماجي برائين کان آجو ڪيو. سماجي خرابين کي ختم ڪرڻ ڪري چيني عوام جو اخلاقي درجو ايترو ته بلند ٿيو آهي جو مشهور پارٽي مزدور اڳوان **مسٽر يوسف** لکي ٿو، ”اُتي مولکي ڪڏهن ڪلف لڳائڻ جي ضرورت نه ٿي. ٽئڪسي ۾ يا ٻين هنڌ ڪا شيءِ ڇڏجي ٿي ويس ته هوٽل ۾ واپس ٿي ملي.“

سزا جو سرشتو

نئين چين جي انصاف جي باري ۾ اهو غلط پرچار ڪيو ويندو آهي ته اُتي ڏوهارين کي ماڻهن جي مجموعي ۾ بيهاري موت جي سزا ڏيڻ جو فيصلو ڪيو ويندو آهي. حقيقت ۾ اُتي جيترو گنهگارن جي سڌاري تي زور ڏنو ويندو آهي اوترو سزا تي نه ڏنو ويندو آهي. انگريزي جيڪي نئين سرڪار خلاف لڙيا هئا تنکي وفاداريءَ جو اقرار ڪرڻ تي معاف ڪيو ويو آهي.

اُتي انصاف کي سولو، سستو ۽ لڪڙو ڪرڻ لاءِ عدالتن ۾ انقلابي تبديليون ڪيون ويئون آهن. يوناني ۽ رومن قانونن جو نقل ڪرڻ بدران پنهنجا قانون ناهيا ويا آهن- زنده قانون جي زنده انسانن جي ترقيءَ سان گڏ ترقي ڪندا آهن. اڳي اُتي لکيل قانونن جا وڏا ڪتاب هوندا هئا، ليڪن اڄ اُنهن جي بدلي (١) عام جو پروگرام (٢) زمين جي سڌارن جو قانون (٣) ٽريڊ يونين قانون (۴) شاديءَ جو قانون ۽ ٻيا عوامي سرڪار طرفان ناهيل ٿورا نيا قانون آهن، جي سولا ۽ سڌا آهن.

سولو ۽ سستو انصاف

هرهڪ ديواني چاهي فوجداري ڪيس ڪلي ڪورٽ ۾ هلندو آهي، جتي ڪوبه ڪوڙو رعب يا دٻدٻي جو ماحول نه هوندو آهي، ٻر گهرو وايومنڊل هوندو آهي.

عام جنتا کي اُتي حاضر رهڻ جو هر کو حق آهي. کي به ماڻهو هلندڙ ڪيس جي باري ۾ ڪورٽ جي موڪل سان ڪا به ثابتي يا راءِ پيش ڪري سگهن ٿا ۽ جي ڪورٽ جي راءِ اُنهن جي خلاف هوندي آهي ته اها پنهنجو طرف عام ماڻهن کي سمجهائيندي آهي. سرڪار جنتي ڪٿي خاص آفيسون کوليون آهن جن معرفت عام جنتا ۾ قانوني ڳالهين جي ٻوجهه وڌي وڃيٿي.

ڊاڪٽر ڪمارپا لکيتو، "چين ۾ اسين هڪ عوامي عدالت ۾ وياسين جتي مقدمي جو نڪتو اُڪلاءُ ڪيو پئي ويو. اُتي هڪ جج، اسسٽنٽ جج ۽ جوُري (هڪ زال ۽ مرد) ويٺا هئا. اُنوقت جيڪو ڪيس هلي رهيو هو، سو هڪ شادي شده پيٽريل عورت جو هو جنهن آپگهات ڪيو هو. اُن ۾ سس کي ١٥ سال، ڏير کي ١٠ سال ۽ ۽ سهري کي ٢ سال سزا ملي، پر هو پئرول تي آزاد رهيو. عام جنتا جي ڪن عيوضين چيو ته فتوي ۽ سزا ٺيڪ آهي پر هڪ استريءَ اُٿي چيو ته سزا نرم آهي ۽ سس کي موت جي سزا ملڻ کپي. اهڙي آهي اجوڪي چيني لوڪشاهي."

لئين چين ۾ ڪير به پنهنجي ذميواري تي ڪنهن به وڏي ۾ وڏي آفيسر خلاف شڪايت، چيف جسٽس وٽ موڪلي سگهي ٿو ۽ اُنجي شڪايت جو اُلڪي خاطر خواه جواب ڏنو وڃيتو. ڪنهن به شڪايت لاءِ ڪورٽ فِي نه ڏيڻي پوندي آهي. درخواست ڪنهن به ڪاغذ تي پنهنجي

هٿ سان ڪري سگهجي آهي. اڻ پڙهيل جي حالت ۾ عدالت جو ڪلارڪ هنڪي درخواست لکي ڏيندو آهي ۽ ڪاغذ به پنهنجو ڏيندو آهي. انصاف ايترو ته لڪڙو آهي جو اڪل ٤٠ سيڪڙو ڪيسن جو اڪلاءُ اُن ڏينهن ئي ڪيو ويندو آهي.

اُتي وڪيلن جو سرشتو ختم ڪيو ويو آهي، ڇو ته سرڪار محسوس ڪيو آهي ته اُهي فريادي يا جوابدار کي مدد ڪرڻ بدران اجائي مقدمي بازي وڌائين ٿا. اڳين وڪيلن مان ڪنهن کي بيو روزگار ڏنو ويو ته ڪنهن کي جج ۽ ڪنهن کي ”جنتا جي حقن جو رکپال“ مقرر ڪيو ويو آهي، جنکي سرڪار مان ماهوار پگهار ملندو آهي. ڏکيين ۽ منجهيل مقدمن ۾ ڪورٽ هنني مدد وٺندي آهي. ڪن خاص ڪيسن ۾ جوريءَ کي به گهرايو ويندو آهي. پر اُنهن کي پگهار نه ملندو آهي. اُنهنجي رائي کي مان ڏنو ويندو آهي.

ٽيهن ڇهن جا جج گهڻا ته قانون جي ڊگري پاس ڪيل هوندا آهن. پر ڪي، اُنهن انقلابين مان هوندا آهن، جن ٣٠ سال ڪم ڪيو هوندو آهي. هرهڪ لاءِ ٦ کان ١٢ مهنن تائين سکيا جو ڪورس آهي. هو ڪورٽ ۾ اجايو ٽاٽ باٽ سان نه ايندا آهن. هنني پوشاڪ سڌن ڪلارڪن جهڙي ٿيندي آهي. ججن ۽ عدالتي ڪلارڪن ۽ سپاهين جي پگهار ۾ گهڻو فرق نه ٿيندو آهي.

اُتي ٽن قسمن جون ڪورٽون آهن ۽ سڀ کان ننڍي ڪالوني يا مِلس ڪورٽ آهي، جا پارٽي جي ضلع

ڪورٽ سان مشابهت رکيٿي. اُنجي مٿان پرانتڪ ڪورٽ
آهي جا اسانجي هاءِ ڪورٽ سان مشابهت رکيٿي. سڀني
کان مٿي سپريم پيپلس ڪورٽ آهي جا پيڪنگ ۾ آهي.
پر اُنجون شاخون پين انتظامي ايراضين ۾ پڻ آهن. فوجداري
۽ ديواني ڪيس لاءِ جدا ڪورٽون ناهن، پر هرهڪ ۾
اُنهن لاءِ ٻه ڪاتا ٿيندا آهن. اُنيجي اپيل جو نمونو نئون
آهي. جيڪڏهن ڪو به مقدمو هارائي ته هو ڪنهن به
ڪورٽ ۾ اپيل ڪري سگهي ٿو. هو ضلع يا پرانتڪ
ڪورٽ کي ڇڏي سڌو سپريم ڪورٽ ۾ وڃي سگهيٿو.
اُتي نظربندي جا ڪي به ڪارا قانون ناهن. ڪنهن کي
به بنا مقدمي هلائڻ جي جيل ۾ نٿو رکي سگهجي.

جيلن جا حالت

نئين چين ۾ سزا ڏيڻ جو مقصد اهو آهي ته قيديءَ
کي سڌارجي، جئين هو پنگت جو ڪارائتو ڀاتي ٿئي. اُتي
جا جيل سرمايدار ملڪن وانگر "ويرَ
وٺڻ جا گهر" ناهن، اِنڪريٿي قيدين
کي گهڻي ۾ گهڻي آزادي مليل آهي. هنن کي الڳه ڪوٺيءَ
۾ بند نه ڪيو ويندو آهي. پر وڏن هوادار روشن ڪمرن
۾ گڏ رکيو ويندو آهي، جنجي دروازن کي ڪلف لڳل
نه هوندا آهن. هٿڪڙيون يا بيڙيون نه لڳل هونديون آهن.
پنهنجي پوشاڪ پائين. پاڻ جيڪو چاهين سو رڌي
کائين. هنن کي پنهنجا سڪول، ٿيٽر، ڪشرت شالائون،
سئنيمائون، اخبارون، اسٽور وغيره آهن. هنن کي پنهنجا

ڪارخانا آهن جنهن مان خرچ لاهي ڪي نفعو بچت ٿيندي آهي سان پاڻ ۾ ورهائيندا آهن.

هر ڪو قيدي ٨ ڪلاڪ ڪم ڪندو آهي. ڪم ڪانپوءِ هنن کي جيل جي باغيچي، لئبرري، ٿيٽر وغيره ۾ گهمڻ جي آزادي آهي. زالن مردن جي گڏ گهمڻ تي ڪوبه اعتراض ناهي. جيڪڏهن ڪو به قيدي ڪجهه وقت مائٽن وٽ وڃڻ چاهي ته اُنکي موڪل ڏني ويندي آهي. مائٽ به هڪ به رات هنن وٽ رهي سگهندا آهن. هڪ ٻئي ۾ جي تڪرار ٿئين ته ميٽنگ ڪري پاڻ فيصلا ڪندا آهن. مطلب ته قيدي جيلن جا خود مالڪ آهن، جنکي جيل جي ڪاروبار ۾ خودمختيار حڪومت آهي. قيدين سان اهڙي فرشته سيرت ورتاءُ چيني حڪومت جي دشمن کي به دوست بڻائي ڇڏيو آهي.

چين جو قومي ترانو

اُٿو توهان کي جي غلام ٿيڻ کان انڪار آ،
اسان جي خون ماس مان نئين ديوار تيار آ.
هي چيني قوم لاءِ اڄ وڏو ڪٺن نه وقت آ،
هر آدميءَ جي ڪنڌ مان هي تي صدا بلند آ.
”اُٿو، جاڳو...... اُٿو......“
ڪروڙ باشندن جا جذبا، شعله جئن ڀڙڪي اُٿن،
۽ دشمن جي آڳ جو مقابلو ڪندا هلن.
اُٿو اُٿو، قدم قدم وڌائيندا هليا هلو،
اُٿو، هلو، وڌو......

استرين جي آزادي

صدين لاءِ چيني استرين کي سيکاريو ويو هو ته هنن جو نيارو ڪٽنب جي شيوا ۽ سيوا ۾ ئي سمايل آهي. ٻچپڻ ۾ پيءُ، پوءِ پتيءَ ۽ پوءِ پٽ جي فرمان جي بجاوري ڪرڻ ئي هنن لاءِ سڀ ڪجهه هو.

غلام زندگي

جمڻ کان مرڻ تائين هنن کي غلام سمجهي مورين ڳجهن وانگر وڪيو ويندو هو. ننڍي هوندي کان ئي هنن جا پير ٻڌا ويندا هئا، ايتري قدر جو ڪيترن جون پيرن جون هڏيون به ڀڄي پونديون هيون. ۽ اهڙين کي وڏي پسند ڪيو ويندو هو. جنهن جا پير ٻڌل نه هجن تن کي مڙس نه ملن. ننڍي هوندي شادي ڪرائڻ جو رواج تمام عام جام هو. ڪيترين شادي ڪرڻ کان اڳ ۾ وڌوائون ٿي پونديون هيون. استرين کي عيش پرستيءَ جو رانديڪو يا ٻارن ڄڻڻ جي مشين سمجهي خريد ڪيو ويندو هو ۽ ڪم لٿي کان پوءِ ڪڏي ڦٽو ڪيو ويندو هو، جن جو داد نه فرياد هو. پنهنجن مڙسن، سسن ۽ سهرن جي مار سهڻ هنن لاءِ روزاني ڪرت هئي. چون چران ڪرڻ جو حق نه هو. صرف سس ٿيڻ لاءِ ڀيڻون ڏينهن ڳڻينديون هيون. مڙس جي ڪمائي مائٽن حوالي هئي ۽ کين ملڪيت جو ڪو به حق نه هو.

هو بـي علميءَ جـي ڪري ڀـرمـن ۽ وهمن ۾ ڦاٿل رهنديون هيون. گريوليون زالون پنهنجن مردن کـي ٻار ڄمڻ جي مهل ٻه ٽه ٻڌائينديون هيون. اهڙن وقتن تي هو ٻالڪي اڪائي ڇڏينديون هيون ۽ ٻـار ٿيڻ بعد پنهنجي ناڙ به پاڻ پنهنجن ڏندن سان ڪپينديون هيون.

عوامـي حڪومت قـائم ٿيڻ تـي جهونيون ڪهنيون رسمون ۽ رواج، ڏيتي ليتيءَ جـو مرض، وڏوا شادي وغيره مسئلا آزادي جـي شاهـي سيلاب ۾ لڙهي ويـا. اتهاس ۾ پهريون ئي دفعو چيني استرين کي مردن جي برابريءَ جا حق مليا ۽ انهنکي استعمال ڪرڻ لاءِ مڪمل وجهه ميسر ٿيا. چين جي نئين رٿيل پـروگرام ۾ استرين کي سياسي، آرٽڪ، تهذيبي، تعليم ۽ سماجي زندگيءَ ۾ برابريءَ جا حق ڏنا ويا آهن. پورهيت زالن جي تندرستي ۽ سلامتيءَ لاءِ خاص بندوبست رٿيا ويا آهن.

آزادي ۽ برابري

چيني استرين جي آزادي ڪا آپ مان ڪانه ڪري پئي هئن اها پنهنجي همت ۽ طاقت سان لڙي حاصل ڪئي. هنن ملڪ جي ڳالهين ۾ سرگرم ڀرو ورتو چيانگ جهڙن دشمن جو بهادريءَ سان مقابلو ڪيو. جنهنڪري ڪيتريون گـولين سان شهيد ٿيون، ڪيتريون جيلن ۾ سڙنديون رهيون ۽ ڪيتريون زير زمين ڪم ڪندي پڪڙنديون رهيون. هنن سياسي سرگرمين سان ٻالڪي مردن جهڙو ئي قابل سياستدان ثابت ڪيو.

اڄ چين ۾ وائيس پريزيڊنٽ جو عهدو هڪ استري (سرڳواسي سن يٽ سين جي استري) کي عطا ٿيل آهي. هي عهدو دنيا جي شايد ڪنهن استريءَ ماڻيو هوندو. عوامي سرڪار جي ڪائونسل ۾ ٣ استريون آهن ۽ ٦٠ حڪومت جي مکيه عهدن تي آهن: جهڙوڪ ڪميشن جو ميمبر، وزير ۽ نائب وزير وغيره. عوامي صلاحڪار ڪائونسل جنهنکي ٿيئن سرڪار ناهڻ جي اختياري مليل آهي، تنهنجي ٦٩ استريون آهن ۽ پارٽي پارليامينٽ ۾ ١٠ استريون به ميمبر ناهن.

نه صرف مرڪزي سرڪار ۾ بلڪ پرانتن، شهرن ۽ ڳوٺن جي انتظام ۾ پڻ استرين کي وڏا عهدا مليل آهن. ڪن هنڌ مڪاني سرڪار جون واڳون به استرين جي هٿن ۾ آهن. اڄ هو وڏا وڏا ڪارخانا سنڀالين ٿيون، ٽرئڪٽر ۽ ٽريڪٽرون هلائين ٿيون. هننکي پنهنجي مرڪزي جماعت آهي جنهنجو نالو "اڪل چين لوڪوادي استري سنگهه" آهي، جنهنجون ڪروڙين استريون ميمبر آهن. هن جماعت پڻ استرين جي سڌاري ۽ واڌاري لاءِ سخت ڪوشش ورتي آهي.

پنهنجي ڪمائي نه هئڻ ڪري اڳي استريءَ کي سولائيءَ سان غلام ڪري رکيو ويو هو. پر اڄ چين ۾ هر ڪنهن استري لاءِ پورهيو موجود آهي جنهنلاءِ هننکي اوترو اجورو ملي ٿو، جيترو مردن کي. هو پورهيو ڪري ڪمائڻ ۾ پنهنجو شان ٿيون سمجهن. مردن وانگر ڪيترن لاءِ زمين پڻ مليل

ٽرئڪٽر هلائيندڙ استري

اٿن. ٥٠ ۽ ٧٠ سيڪڙو جي وچ ۾ استرين ڪميٽيءَ جي ڪم ۾ رڌل آهن. اڄ ڪارخانن ۾ ڪم ڪندڙ استرين جو تعداد ١٠ لک ٿيندو. جن مان ٧٠٠٠ ڪن مئنيجر آهن.

شاديءَ جو مسئلو

اُتي ”شادي جي قانون“ پتي - پتنيءَ وهنوار ۾ هڪ شاهي انقلاب آندو آهي. قانون موجب گهٽيون ڏالون رکڻ ويشاپڻي، بنا مرضي شادي ڪرائڻ، ويڌون مائٽن ۾ شادي ڪرائڻ، ننڍي عمر ۾ شادي ڪرڻ جي رواج تي بندش آهي ۽ پر طلاق جي آزادي آهي. انڪري جنڪي ڪلهه مورين پگڙن تي وڪيو ٿي ويو سي اڄ پنهنجي پسنديءَ مطابق شادي ڪري رهيون آهن. اڳ ۾ چيني استريون پارٽي استرين وانگر صرف ناٽي واري گهوٽ جي تلاش ۾ ڦرنديون هيون مگر اڄ اُن واپاري منورٿي، مرد جي زبردست رهڻ جي غلام منورٿي ۾ زبردست ڦيرو آيو آهي. اڄ جي شادي پيار ۽ برابريءَ جي مٿي تي ڪٿي وڃي ٿي. **مها ڪوشل ڪانگريس ڪاميٽيءَ جو پريزيڊنٽ سيٺ گووند داس**، جو چين مان ٿي آيو آهي، ٽائيمس آف انڊيا کي ملاقات ۾ چيو، ”مون چين ۾ استرين ۽ مردن جي، جا برابري ڏٺي، تنهن هندو ڪوڊ بل جي باري ۾ قائم ڪيل منهنجي رائي ۾ تبديل آڻي ڇڏي.“

اڄ اُتي سسن ۽ ڙسن طرفان ڏالن جي سرگرمين ۾ بيواجبي دست اندازي نه ٿيڻ ڪري ڪٽنبن ۾ ناسازي گهٽجندي وڃي ٿي انڪري گڏيل ڪٽنب وڌن پيا.

اقليتن جو مسئلو

چين ۾ ٦٠ کان ٻه وڌيڪ جاتيون (Nationailties) رهن ٿيون. اُنهن اٽڪل ٩٠ سيڪڙو آدم هن (Han) قوم جو آهي، باقي ٿورائي وارين جاتين (اقليتن) جو آدم اٽڪل ٥ ڪروڙ آهي.

سياسي ۽ آرٿڪ آزادي

آزاديءَ کان اڳ ۾ جدا جدا جاتين جا ناتا حسد ۽ بغض سان ڀريل هوندا هئا، ڇو ته اُنهن مان ڪي فاتح ته ڪي غلام هيون. ليڪن اڄ "عام پروگرام" موجب "سڀني جاتين کي برابريءَ جا حق آهن. هر ڪنهن اقليت کي پنهنجي ٻولي وڌائڻ ۽ ريتين رسمن ۽ روايتن کي قائم رکڻ يا سڌارڻ جو پورو حق آهي. جتي به هنن جي گهڻائي آهي اُتي پنهنجو مڪاني خودمختيار راڄ اٿن." ١٣٠ لڳ ڀڳ قومي خودمختيار حڪومتون جڙيون ٿيل آهن. هر ڪا اقليت پنهنجا سرڪاري عملدار پاڻ مان چونڊيندي آهي. لکپڙه به پنهنجي ٻوليءَ ۾ هلائيندي آهي.

راڄنيتي زندگيءَ سان گڏ اقليتن جي آرٿڪ زندگي ۾ زبردست سڌارو ٿيو آهي. ٻنهي ٻيل هٿڻ ڪري اڳ ۾ اهي نه صرف پنهنجي زندگيءَ جون ضرورتون پيدا نه ڪري سگهنديون هيون، پر جيڪا به ٻوڪ ڪنديون هيون يا ٻورهيو ڪنديون هيون، تنهن جو ٻورو اُجورو ڪونه ملندو هون. اڳ ۾ چراگاهن جي ڌنار کي جهتري ٻاهر جي

بدلي ڪپڙو ملندو هو، تنهنڪان اڄ اهو ١٥ حصا وڌيڪ ٿو ملي. اڄ سرڪار نقصان سهي به هنن کي زندگيءَ جون ضرورتون گهٽ اگهن تي ميسر ڪري ڏيئي رهي آهي.

ٻولين جي ترقي

اقليتن جي جهاليت دور ڪرڻ لاءِ، سرڪار اُنهن کي "چيني ڀاشا" ۾ نه، پر اُنهن جي پنهنجي ٻوليءَ ۾ تعليم ڏيڻ شروع ڪئي. جن کي پنهنجي لپي نه هئي يا پورا لفظ نه هئا يا سڌاري جي ضرورت هئي، اُنهن لاءِ مرڪزي سرڪار هڪ ڪوجنا ڪاميٽي ڪڙي ڪئي آهي. اڄ "لي ۽ ارد چونز" جاليون، جن کي پنهنجي لپي نه هئي، تن کي چيني لپي بدران پنهنجي نئين نموني جي لپي ڏني ويئي آهي. هتي سرڪار اسان سنڌين کي ڪو زمين جو ٽڪر ڏيئي پنهنجي ٻولي، تهذيب وغيره جي ترقيءَ لاءِ وجهه ميسر ڪرڻ بدران اسان جي لپيءَ ۽ ٻوليءَ پنيان ڪاٺ ڪهاڙا کڻي ڪاهي پيئي آهي. چين ۾ اقليتن کي جنهن به وشيه جا ڪتاب کپن سي سندن ٻوليءَ ۾ ئي ميسر ڪري ڏنا وڃن ٿا. اندروني منگوليا ۾ جتي اڳ هڪ به پڙهيل نه هو، اُتي اڄ ۲۸۷۴ سڪول آهن جن ۾ ۴۴ لک ٻار پڙهندا آهن. ننگشا پرانت جي مسلم اقليت جي پرائيمري سڪولن جو انداز ٻيٽو ٿي ويو آهي ۽ شاگردن جو انداز سٽوڻو ٿيو آهي. پيڪنگ ۾ مسلم شاگردن جو تعداد اڳي کان ٻيٽو ٿيو آهي. اڄ شاگرد تعليم حاصل ڪرڻ لاءِ چاهه ۽ اُتساهه ڏيکارين ٿا ڇاڪاڻ ته هو جنهن ٻوليءَ ۾ سکيا وٺڻ چاهين

اُنهن اُها کين ملي ٿي. اڳ هنن مٿان زندگيءَ جي هر ڪنهن پهلوءَ ۾ چيني ٻولي مڙهي ويندي هئي، جنهن اڄ اسانوٽ سرڪار هندي ٻولي مڙهي رهي آهي.

ٽيون چيني سرڪار اقليتن جي تندرستيءَ تي پڻ خاص ڌيان ڏنو آهي. اڳي هنن ۾ ملبريا، پليگ، باد فرنگ وغيره بيماريون شاهي پيماني تي ڦهليل هيون. ڪن جو ته ٨٠ سيڪڙو آدم بالڪل پڻ مري ويندو هو. ليڪن هاڻ سرڪار جي صحت کاتي وچرندڙ بيمارين جي مقابلي لاءِ اقليتن جي ايراضين ۾ اَنِ مرڪز کوليا آهن. ٻيا به ڪئين نئان نئان مرڪز ۽ ٢٦٠ دواخانا آهن. نتيجو بلڪل سنو نڪتو آهي. اڳ منگوليا ۾ هر سال ١٣ هزار پليگ وگهي مرندا هئا ليڪن ١٩٥٠ ۾ صرف ٢٢ ڪيس ٿيا جن مان به ١٧ مئا!

تورانئي وارين جاتين جي مڪمل ترقيءَ لاءِ چيني سرڪار اهو محسوس ڪيو آهي ته هنن جي مڪاني خود حڪومت جا ڪرمچاري اُنهن مان ئي هجن. هيلتائين انڪل لک جڻن کي انتظام هلائڻ جي سکيا ڏني وئي آهي. سنڪيانگ پرانت جي سرڪاري ڪرمچارين جو ٨٠ سيڪڙو حصو مڪاني ماڻهن جو آهي.

ٽيون چين ۾ اقليتن کي مذهب جي کلي آزادي آهي، جنهن جي ساک ڀريندي **پاڪستان جو مشهور اديب مسٽر ابراهيم جليس** لکيو، "جڏهن مان چين ۾ ويس تڏهن منهنجي ڪن دوستن ۽ عزيزن مولڪي مقفي

طرح چيو تہ اُتي جاچ ڪري ڏسبو تہ چيني مسلمانن کي مذهب جي کلي آزادي آهي يا نہ. مان اُتي پاڪستاني ايلچي خاني جي ٻن ڇڙن سان گڏجي

مذهبي آزادي

مسلمانن جي حالت جي جاچ ڪرڻ نڪتس. اسين هڪ واچن، ڪئميرا وغيره جي دڪان تي ويا سين جتي هڪ پيرسن ۽ نوجوان وينو هو. هنن "سلام عليڪم" سان اسانکي ڪيڪاريو. شروعاتي واقفيت بعد پيرسن عبادت لاءِ ويو. مون نوجوان کان پڇيو، "ٻڌو اٿم تہ نئين حڪومت ۾ چيني مسلمان بدتر زندگي گهاري رهيا آهن. اسانجي ملڪ ۾ تہ اها ڳالهہ مشهور آهي تہ چيني ڪميونسٽن زندگيءَ جي هر پهلوءَ ۾ مسلمانن جو بهشڪار ڪيو آهي. اهو ڪيتري قدر سچ آهي؟"

هن وراڻيو، "چيني مسلمانن بابت جيڪا توکي خبر آهي سا غلط آهي. حقيقت ۾ چيني تواريخ ۾ پهريون دفعو اسين مسلمان، صدين جي غلامي، نفرت ۽ سماجي بهشڪار کان آزاد ٿيا آهيون. ڪومنتانگ جي ڏينهن ۾ اسين سوئرن وانگر ڌڪاريا ويندا هئاسين، ليڪن اڄ اسين غير مسلم چينين جهڙا نگرواسي آهيون. اسان کي بندگيءَ جي آزادي آهي."

مسٽر جليس وڌيڪ لکيٿو، "مونکي مڪبين جي "چنگشو مسجد" جي امام- حضرت چيو تہ نئين سرڪار سڀني مسجدن ۽ مذهبي مڪتبن کي ٻول کان آجو ڪيو آهي."

صحت ۽ صفائي

جهوني چين جي حالت صحت جي لحاظ کان ڀارت کان بهتر نہ هئي. سرڪاري انگن مطابق اسانوت هر سال مليريا وگهي ١٠ لک ۽ سلهہ وگهي ٧ لک مرندا آهن. اُن ڪانسواءِ لکين اُنهن ۽ ٻين بيمارين ۾ مبتلا رهندا آهن. هزار ٻارن پٺيان ٢٤٥ ٻار مرندا آهن. ۽ هتي دوا درمل جو ڪهڙو انتظام آهي؟ ٢٤٠٠٠ شهرين ۽ ٥٠٠٠٠ ڳوٺاڻن لاءِ هڪ هڪ اسپتال آهي، ٦٩/٤ هزارن لاءِ هڪ ڊاڪٽر، ٤٣ هزارن لاءِ هڪ نرس ۽ ٦٠ هزار ڳريوٽين زالن لاءِ هڪ دائي آهي. جهوني چين ۾ پڻ هر سال سلهہ، وڏي ماتا، پليگ، ڪالرا، مدي جي تپ ۽ سوري جهڙن مرضن جو شڪار ٿيل لکين انسانن لاءِ ٿالي ماتر ڊاڪٽري بندوبست هو. اُتيجي سنڪيانگ پرانت، جو فرانس کان ٻہ ڀيڻو آهي، لاءِ ڪل ١٥ ڊاڪٽر هئا. صفائيءَ جي لحاظ کان ڏسبو تہ اصل ڳالهہ ڪرڻ جي نہ آهي. آزاد ٿيڻ وقت ٽنگشان شهر ۾ ٢٠ سالن جو ڪچرو ڪٺو ڪيو ويو هو. ٻين شهرن جي حالت اُن کان ڀاري نہ هئي.

لئين چيني حڪومت هڪ ئي مهني اندر هن مسئلي تي قبضو ڪيو ۽ تپ ۽ بيمارين خلاف زبردست جد وجهد شروع ڪئي. صحت جي انتظام ڪي وري لئين سر سڌاريو ويو. اڄ اُتي هر ڪمهن ٻرڳلي، ضلع ۽ شهر ۾ صحت جا

ڪاٽا ڪوليا ويا آهن. اڪثر هر ڪنهن ڳوٺ ۾ دوا درمل جو بندوبست آهي. تنهنجو اهو لکتو جو ١٩٥٠ ۾ اٽڪل

صحت سڌار ڪم

٤ ڪروڙ ماڻهو ٻوڙ وارن ايراضين ۾ رهندي به وچرندڙ مرض جو شڪار نه ٿيا ڇو ته وقت سر سرڪار هننکي دوائن وغيره جي هر ڪا مدد موڪلي. اُتر چين ۾ جتي هر سال پليگ جا ٣٠٠٠٠ ڪيس ٿيندا هئا اُتي اڄ پليگ جو نالو نيشان ڪونهي. ڇهن سالن کان مليريا ۽ ڪالرا جو هڪ ڪيس به نه ٿيو آهي. ستر سيڪڙو آدم کي ماتا - ررودي ٽڪا ڏنا ويا آهن. هيلٿائين اٽڪل ١٨ هزار ويم گهر کوليا ويا آهن. ١⅓ لک جهونين دائن کي وري تنهن سر سکيا ڏني ويئي آهي ۽ هاڻ هر هڪ ڳوٺ ۾ هڪ سکيا ورتل ماڊرن نرس آهي. ٽن سالن ۾ پبلڪ اسپتالن جو انداز ٢٧٥ سيڪڙو وڌيو.

نين رٽن مطابق چين ۾ ١٩٥٥ جي آخر تائين گهٽ ۾ گهٽ ٣٠ هزار هيلٿ آفيسر ۽ ڊاڪٽر، ٨٥ هزار وچولي گريڊ جا ڊاڪٽر، نرسون ۽ ١٢ لک پبلڪ هيلٿ ڪم ڪندڙ هوندا، ليڪن پارٽ ۾ پنج سالي يوجنا پوري ٿيڻ بعد ١٩٥٥ ۾ ٧٧٨٢ ڊاڪٽر، ١٠ هزار نرسون ۽ ٦٩٣٢ سکيا ورتل دايون هونديون.

نئين چين ۾ بيمارين کي ٻنجو ڏيڻ ۽ جنتا کي صحتمند بنائڻ ۾ صفائي هڪ مکيه ڀاڱو ادا ڪيو آهي. ان باري ۾ ڊاڪٽر ڪماريا لکيو، "اُلي هڪ دفعي جڏهن اسين

”پيپلس پبلڪ سومنگ باٿ“ ڏسڻ وڃي رهيا هئاسين ته اسان مان هڪڙو پنتي رهجي ويو ۽ بوٽن طرف وڃڻ لڳو.

صفائي

هڪ چيني گائيڊ مولڪان پڇيو ته هو ڇو پنتي رهجي ويو آهي. مون ڀ ڪيل گفتي ۾ چيو ته ٽائليٽ جي تلاش ۾ هوندو! گائيڊ يڪدم هنکي ٽائليٽ روم ۾ وٺي وڃڻ لاءِ ڊوڙيو، پر اساڻجي دوست چيس، ”تڪليف نه وٺو، مان هن بوٽي پنيان ئي ڪم لاهي ڇڏيندس.“ گائيڊ وراڻيس، ”مهرباني ڪري ائين نه ڪجو. ڇاڪاڻ تہ اسين چين ۾ اهڙين ڳالهين جي اجازت نه ڏيندا آهيون.“

اڄ اُتي رستا، گهٽيون، پارڪ وغيره صاف ڏسڻ ۾ ايندا. دڪانن، مارڪيٽن وغيره ۾ مشڪل ڪا مک ڏسڻ ۾ ايندي. پوليس وارن، حجامن، گهوڙيـن وغيره جي نڪن تي ڊاڪٽرن وانگر پٽيون بڌل هونديون آهن. گهٽين جي صفائيءَ لاءِ جدا جدا گهرن جون ڪاميٽيون ٺهيل آهن. ڏينهن ۾ ٻه دفعا ڪچرو ڪڻڻ لاءِ گاڏي اچي هرهڪ گهٽيءَ وٽ بيهي گهنٽي وڄائيندي آهي ۽ پوءِ اُنهن ڪاميٽي جو هڪ ماڻهو ڪچري جو ڏول کڻي وڃي وجهندو آهي. ساري چين ۾ هاڻي نلن رستي پاڻي ملندو آهي، جنهنڪري صفائي جي تحرڪ کي وڏي هٿي ملي آهي.

تعليمي ترقي

اڳي چين ۾ هندستان وانگر تعليم صرف چند شخصن جي ملڪيت هئي، جنهن جو ملڪ جي ضرورتن سان ڪو به تعلق نه هو. اُنجو اهو مقصد هو ته اهي شاگرد پيدا ڪجن جي سامراجين ۽ سرمايدارن جا وفادار ٽهلو بڻجي، ڪين مزورن، هارين ۽ ٻي غريب جنتا کي غلام رکڻ ۾ مدد ڪن.

ليڪن اڄ اُتي اُن تعليمي نظام کي بنيادي طرح بدلايو ويو آهي. هاڻي تعليم جو ٻيو مقصد اهو آهي ته اها ٿورن

تعليمي نظام

ماڻهن کان کسي ساري جنتا تائين پهچائجي ۽ اُنکي پيداوار لاءِ ڪم آڻجي. اِنڪري نئين چين ۾ هارين، مزورن ۽ غريب جنتا ۾ وسيع پيماني تي اڀياس جو دورو چالو آهي. ايتري قدر جو ڪنهن وقت شام جو استرين پرشن جا جوڙا هڪ ٻئي سان تعليمي ڏيوٽ ڪرڻ ۾ مشغول نظر ايندا. گويا سارو ملڪ هڪ شاهي سڪول بڻجي پيو آهي.

عوامي سرڪار تعليمي ترقي جي ڏس ۾ ۴ قدم کنيا.

(۱) هارين ۽ مزورن لاءِ "سياري جا سڪول" "واندڪائي جا سڪول" ۽ "ٿوري عرصي وارا سڪول" کوليا ويا، جنکي پهرين پرائمري ۽ سيڪنڊري سڪولن جهڙو درجو ڏنو ويو. (۲) ڪاليج ۾ داخل ٿيڻ لاءِ "مقرر ٿيل عمر" ۽ "خاص امتحان پاس ڪرڻ" وارن شرطن کي ختم ڪيو

ويو. (٣) سيني قسمن جا هنري سڪول ۽ (٤) راجنيتي سکيا لاءِ سڪول کوليا ويا.

ننڍين ٻچن ۾ ٣ ورهين کان ٧ ورهين تائين ٻال گهرن، (نرسريز) ۾ ٻال مندرن ۾، ٧ کان ١٢ ورهين تائين پرائيمري سڪولن ۾، ١٢ کان ١٨ ورهين تائين سيڪنڊري سڪولن ۾ ۽ ٢٣ ورهين تائين ڪاليجن ۾ تعليم ڏني ويندي آهي. ١٩٥٢ ۾ ٤٦ لک ٻار ٻال گهرن ۽ ٻال مندرن ۾ داخل ٿيا.

جهالت جو مقابلو

چيانگ جي راڄ ۾ اٽڪل ٩٠ سيڪڙو آدم اڻ پڙهيل هو. پر ١٩٥٢ ۾ سڪول پڙهندڙن جو ڪل تعداد ٥½ ڪروڙن کان به وڌي ويو. جن مان ٤ ڪروڙ ٩٠ لک پرائيمري، ٣٠ لک ٧٠ هزار سيڪنڊري ۽ ٢١٩٧٠٠ ڪاليجي شاگرد هئا. شاگردن جو هي انداز چيانگ جي راڄ جي گهٽ ۾ گهٽ شاگردن واري سال کان سراسري ١٨٠ سيڪڙو وڌيڪ هو. اسانوٽ شاگردن جو ايڏو تعداد ١٩٥٥ ۾ پنج سالي يوجنا پوري ٿيڻ بعد به نه ٿيندو!

ائين نه صرف ننڍڙن ٻارن جي تعليم جو انتظام ڪيو ويو آهي. پر بالغن جي بي علمي دور ڪرڻ لاءِ خاص اپاءَ ورتا ويا آهن. مزدورن ۽ هارين لاءِ جدا سڪول کوليا ويا آهن، جن ۾ هو پنهنجي سهوليت ۽ واندڪائيءَ موجب سکيا وٺندا آهن. ١٩٥٢ ۾ ٣٠ لک مزدور واندڪائي جي سڪولن ۾ ۽ ٧½ ڪروڙ هارين سياري جي سڪولن ۾

واند ڪائي جي سڪولن ۾ تعليم پرائي. پارٽ ۾ نه صرف هارين ۽ مزورن جي تعليم لاءِ پورو انتظام ناهي پر اُنهنجي اولاد جي علم لاءِ به خاص ڪوشش نٿي ورتي وڃي. چين ۾ ته هاڻي ٢٠ سيڪڙو ڪاليجي شاگرد، ٦٠ سيڪڙو سيڪنڊري ۽ ٨٠ سيڪڙو پرائمري سڪولن جا شاگرد هارين ۽ مزورن جا ٻار ٿيندا آهن.

هڪ طرف پارٽ ۾ شاگردن جون فيون وڌايون پيئون وڃن، ناپاس ٿيل شاگرن جو تعداد وڌندو ٿو وڃي، اسڪول بند ڪيا پيا وڃن ۽ ماستر بک ۾ پاھ ٿي رهيا آهن، ٻئي طرف چين ۾ شاهوڪارن جي ٻارن ڪانسواءِ ٻين سڀني لاءِ مفت تعليم آهي. سرڪار هر سال لکين شاگردن کي ڪتابن، ڪاپين ۽ ڪاڌي جو خرچ ڏيندي آهي. اُتي سيني شاگردن کي پاس ڪيو وڃي ٿو. نوان سڪول، ڪاليج ۽ يونيورسٽيون کلي رهيون آهن. ١٩٥٢ ۾ اُتي جي پرائيمري ماسترن جو ٣٧½ سيڪڙو، سيڪنڊري ماسترن جو ٢٥½ سيڪڙو ۽ پروفيسرن جو ١٨½ سيڪڙو پگهار وڌيو. اُتي گهڻن سڪولن ۾ ڇوڪرا ڇوڪريون گڏ پڙهندا آهن. هر هڪ سڪول کي پنهنجي اخبار، ناٽڪ هال وغيره آهن.

چين ۾ اڄ ڪله استادن ۽ شاگردن جا ناتا تمام سٺا آهن. ڪمزور شاگردن کي اڻ لائق سمجهي ڌڪيا ڪين نه ويندو آهي. انلو هنن جي خاص مدد ڪئي ويندي آهي. تيز فهم شاگردن، راڳ، وگيان، ڪلا وغيره جي

خاص گڻ ڏيکاريندڙ شاگردن لاءِ به خاص ڌيان ڏنو ويندو آهي. جن شاگردن ۾ گهرو جهڳڙن جو اثر ٿيندو، تنکي ماستر ان اثر کان آزاد ڪرائڻ لاءِ هر ڪا مدد ڪن ٿا. مثلا هڪ ڏهن سالن جو ٻالڪ ڪيسين اڪثر ڪلاس ۾ ننڊ ڪندو هو. هنجي ماسترياڻي هنجي گهر ويئي. ٻالڪ جي ماءُ ٻڌايس ته ”تي سگهي ٿو ته راتجو منهنجي ۽ منهنجي پتيءَ جي وچ ۾ ٿيندڙ جهڳڙي سبب روز هنجي ننڊ ۾ خلل پوندو هجي.“ جهڳڙي جو ڪارڻ اهو هو جو زال اٽيڙهيل هئڻ ڪري حساب پورو نه رکندي هئي. ماسترياڻيءَ رٿ ڏني ته ڪيسين پنهنجي ماءُ کي لکڻ پڙهڻ سيکاري. رٿ ڪامياب ويئي ۽ ٻالڪ پوءِ ڪڏهن به ڪلاس ۾ ننڊ نه ڪئي.

ڪتابن لاءِ چاهه هوندي به چيني شاگرد صرف ڪتابي ڪيڙا ناهن. هنن کي بدني پورهئي لاءِ عزت آهي ۽ اهو ڪرڻ کان نه هٽڪندا آهن. ڪيترن ئي وقتن ۾ هزارين شاگردن سرڪار کي راندين جي ميدانن وغيره ٺاهڻ ۾ مدد ڪئي. انهن ڪيترائي دفعا پنهنجن سڪولن جي عمارتن جي صفائي ڪئي آهي. ورانڊن ۽ ميدانن ۾ گل، ٻوٽا، ڀاڄيون ۽ ڪاٺي جون ٻيون شيون پوکيون آهن. هو لشڪر جي سپاهين کي ڀاڙهڻ پنهنجي عملي تعليم جو حصو سمجهندا آهن.

تهذيبي زندگي

نئين چين جي عوامي سرڪار ٽن سالن جي عرصي جنتا جي ۾ نه صرف اٽي، لٽي ۽ اجهي جو مسئلو حل ڪيو پر انهي سچي زندگيءَ ۾ تهذيب جي رنگيني پيري آهي. ان ڪم لاءِ خاص تهذيبي وزارت برپا ٿيل آهي. اڄ ساري چين ۾ سوين تهذيبي محلات، ناٽڪ گهر، موسيقي گهر، سنيمائون، عجائب گهر، راندين جا گهر وغيره کوليا ويا آهن جتي ساري جنتا جي وندر ۽ سکيا جو پروگرام ٿيندو آهي. جنتا کي هنن تهذيبي سرگرمين لاءِ سڀ سهنج ۽ وجهه ميسر آهن. هن وقت اُتي ٢٤٣٦ ڪائونٽيز ۽ ٦٠٠٠ ضلعن ۾ تهذيبي مرڪز آهن. ٢٥٠ تهذيبي ٽوليون ۽ ٢٠ هزار ڪلبون ۽ واچناليه پڻ آهن.

ساهت ۽ ڪلا

جهوني چين ۾ ساهت ۽ ڪلا وغيره جو آنند صرف ١٠ سيڪڙو آدم مس ماڻي سگهندو هو. ساهتڪار ۽ ڪلاڪار به ان طبقي مان ٿي هئا جي ”فن براءِ فن“ جي اصول تي هلندا هئا. ليڪن اڄ ساهت ڪلا وغيره جا خزانا جنتا جي ملڪيت آهن. ڪامريڊ مائوساهت ۽ ڪلا جي مسئلن جي چنڊ ڇاڻ ڪندي هڪ هنڌ لکيو، ”جنتا جي زندگيءَ ۾ ساهت ۽ ڪلا جي کاڻ سمايل آهي جنهن مان ساهتڪار ۽ ڪلاڪار کي پنهنجي رچنا

لاءِ ڪچو مال ملندو.“ ۽ اهڙا اڪثر فنڪار ڪامريڊ ماءُ جي صلاح جي پيروي ڪري رهيا آهن. جنهنجي رچنا ۾ عام جنتا جي بهتري جي جدوجهد جو چٽو نه چٽيل هوندو، سو ڪلاڪار پاڻکي ويڳاڻو پيو محسوس ڪندو ڇو ته اڄ جنتا رجعت پسند ادب ۽ فن کان منهن موڙي ڇڏيو آهي. پارٽي جو مشهور ڪلاڪار مقبول حسين لکيتو، ”اُني ڪلاڪارن کي سماج جي بهتري ۽ ترقي جي ڪم ۾ رنڀايو ويو آهي. اڄ هننکي پارٽي ڪلاڪارن وانگر پنهنجي رچنائن لاءِ نڪو گراهڪن ڳنڀان ڊوڙڻو ٿو پوي ۽ نڪو ڪو بک مرڻو ٿو پوي.“ هيانتائين مارڪس، اينگلس، لينن ۽ اسٽالن جي ڪتابن جون ڇهه ڪروڙ کن ڪاپيون وڪاميون آهن. ١٩٥٢ ۾ ٦ هزار ڪتابن جون هڪ ١٠٠٠ ڪ وڌ ڪاپيون ڇپيون.

ٿيئٽر ۽ سنيما

چيني ٿيئٽر جا ڏاڍا شوقين آهن. چيتوٽيڪ جهولي نظام ۾ ٿيئٽر جنتا ۾ ڏاڍو لوڪ پسند هو ته به ان ۾ ڪم ڪندڙن جي حالت تمام ڀري هئي اداڪار، راڳيندڙ ۽ لرتڪار موچين، حجامن ۽ ويشيائن وانگر اڇوت سمجهيا ويندا هئا. جنڪي سيڪرات شامل ٿيندا هئا انهنکي ظابطي ۾ رکڻ لاءِ ماريو ويندو هو ۽ سکيا پوري ڪري هننکي ڪيترن سالن تائين پنهنجن استادن کي ڪمائي ڏيڻي پوندي هئي.

ليڪن اڄ نه صرف ٿيئٽر کي سڌاريو ويو آهي پر ان

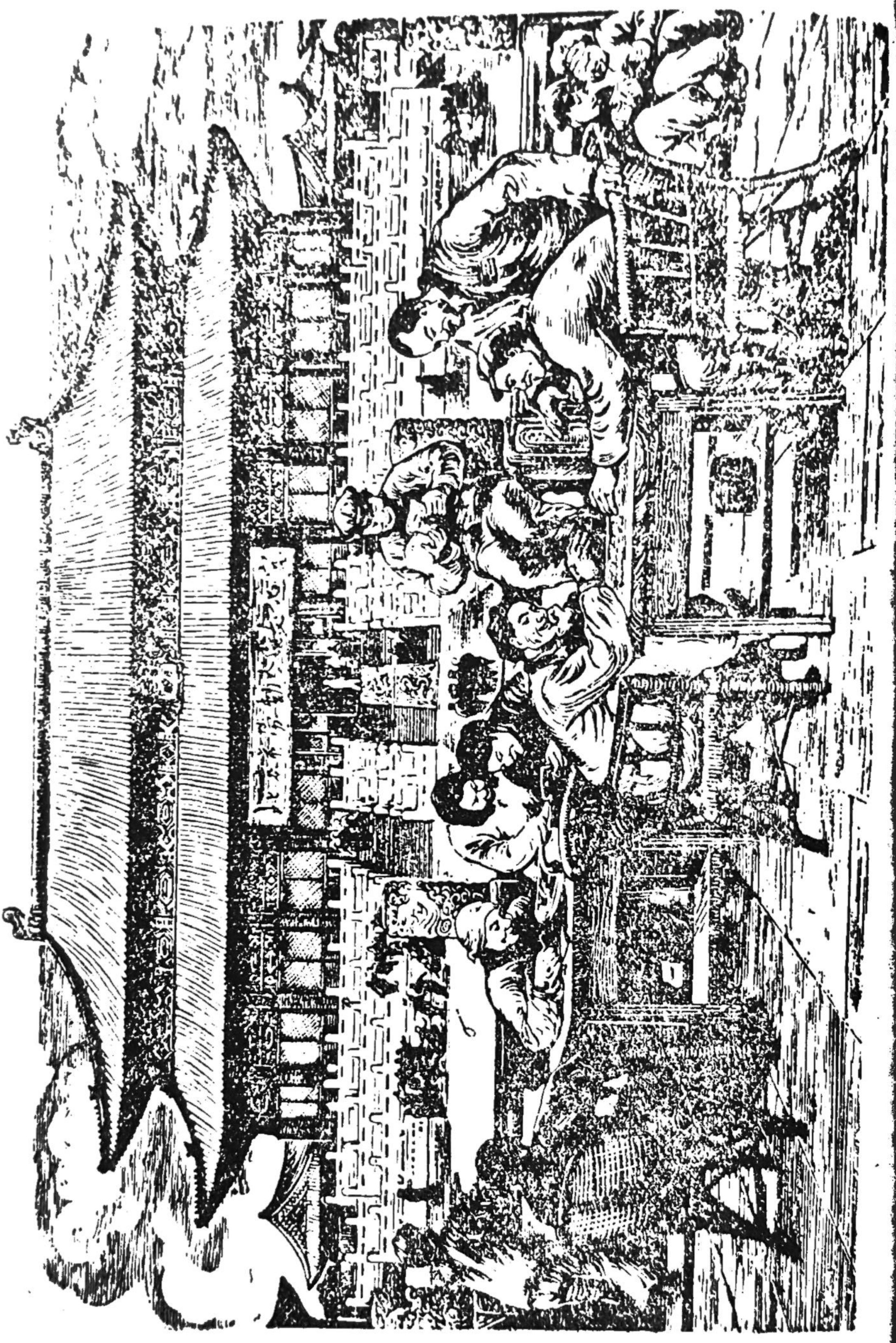

۾ ڪم ڪندڙن جي زندگي بهتر بڻائي وئي آهي. هنن کي هاڻ ٻين جهڙي عزت ملي ٿي. عوامي صلاحڪار ڪائونسل تي هنن جا عيوضي چونڊيل آهن. اڄ هو بنا فيءَ ڏيڻ جي سکيا پرائين ٿا. ڪلاسيڪل ٿيٽر کي سڌارڻ لاءِ ان ۾ نئون موضوع پيش ڪيو ويو، جيتوڻيڪ انجو روپ قائم رکيو ويو آهي. نوان روپ پڻ پيش ڪيا ويندا. جن ناٽڪن ۾ رجعت پرستيءَ جو جذبو آهي انهن تي بندش وجهڻ بدران سڌاريو ويو آهي.

اُتي هاڻي ۲۰۰۰ ناٽڪي ٽوليون آهن جنجا ۳ لک ميمبر آهن. هر روز ۱۰ لک ماڻهو ناٽڪ ڏسندا آهن.

چين ۾ تهذيبي ميدان ۾ فلمي صنعت جي ترقي زبردست ڪاميابي جي نشاني آهي. سامان ۽ آزمودي جي مشڪلات جي باوجود اُتي ۸٦ خاص فلمون، ۵۷ دستاويزي فلمون وغيره ڪڍيون ويئون. اتهاس ۾ پهريون دفعو هاڻي اُتي فلمي صنعت جو سامان ٺاهيو ويو آهي. اٽڪل هزار ڪن سنيمائون ۽ ۱۸۰۰ گهمندڙ سنمائون آهن. ۱۹۵۲ جي پهرين ٦ مهنن ۾ ۲۱⅓ ڪروڙ ماڻهن فلمون ڏٺيون.

چيني فلمن جو معيار ايڏو ته بلند ٿي ويو آهي جو اُهي ٻين ملڪن ۾ پڻ ڏاڍيو پسند پيئون آهن. ”اڇن وارن واري ڇوڪري“، ”چين جون استريون“ ۽ ”چيني جنتا جي سوڀ“ فلمن ته انٽرراشٽري انعام حاصل ڪيا آهن.

فلمي اداڪارن ۽ فلمي ناٽڪن لاءِ وڌندڙ تقاضا ڪي

پورو ڪرڻ لاءِ سرڪار ١٩٥٠ ۾ ”سئنيما سڪول“ کوليو جنهن ۾
اداڪاري ۽ ناٽڪ نويسي جو ٣ سالن جو ڪورس آهي،
جو ٦ مهنن جي چئن حصن ۾ ورهايل آهي. پهرئين دور
۾ مارڪسواد ۽ چيني انقلاب متعلق راڄنيتي سکيا ڏني
ويندي. ٻئي دور ۾ جنتا جي زندگي جو اڀياس ڪيو
ويندو. ٽئين دور ۾ فلمي هنر جي سکيا ۽ چوٿين دور ۾
اداڪاري سيکاري ويندي. گرئجوئيٽ ٿيڻ کانپوءِ هنن
شاگردن کي اسٽوڊيوز ۾ عملي سکيا ملندي آهي.

جتي اڳ ۾ چيانگ جي راڄ ۾ هرسال ٥٠٠ کن هاليووڊ
جون فلمون اينديون هيون، اُتي اڄ مشڪل ڪا اهڙي
فلم گهرائي ويندي، جو ته اهي فلمون اڪثر چوري،
خونريزي ۽ فاحش ڳالهين سان ڀريل هونديون آهن. چيني
فلمي صنعت پاڻ کي هاليووڊ جي اثر کان آجو ڪيو آهي. اُتي
فلمن ۾ هاڻي چيني انقلاب جي اتهاس، وطن پرستي ۽ سامراج
دروڌي جذبي ۽ آزاديءَ بعد جنتا جي زندگي ۾ ٿيل
تبديلين وغيره ترقي پسند ڳالهين کي پيش ڪيو ويندو
آهي. فلمن ۾ نه رڳو ماضي ۽ حال جي تصوير ڪينچي ويندي
آهي پر مستقبل جي ترقي جو تصور پڻ ڏيکاريو ويندو آهي.
اهڙيءَ طرح ٽئين چين ۾ سماجوادي حقيقت نگاري جي
اصول تي عمل ڪري فلمي صنعت کي ڪماليت جي
چوٽيءَ تي پهچايو ويو آهي. اڄ فلمي فن نه فقط چين
بلڪ ساري دنيا جي تهذيب جا خزانا ڀري رهيو آهي.

ڪاميابي جو راز

چيني انقلاب جي ڪاميابي ۽ حيرت انگيز ترقي جو راز ٽن مکيه ڳالهين ۾ سمايل آهي. (١) اتي مارڪس، اينگلس، لينن ۽ اسٽالن جي اصولن سان هٿيار بند منظم ڪميونسٽ پارٽي آهي جنهن خود-تنقيد جي اصول کي اپنايو آهي ۽ عام جنتا سان گهرو ناتو جوڙيو آهي. (٢) عوامي فوج ۽ (٣) سامراج ورودي لوڪشاهي عناصرن جو گڏيل مورچو.

ڪميونسٽ پارٽي

١٩٢١ ۾ ڪميونسٽ پارٽي جي قائم ٿيڻ کان اڳ چين ۾ اسانجي ملڪ جي ڪانگريس وانگر ڪيترايون ئي بورزيا پارٽيون هيون. انهن چيني انقلاب ۾ ڪنهن حد تائين برابر ترقي پسند حصو ورتو پر انقلاب کي ڪامياب بڻائي نه سگهيون، ڇو ته ڪميونسٽ پارٽي ۽ وانگر انهنجون پاڙون پورن ريت عام جنتا ۾ کتل نه هيون. انهن چين جي سماجي ۽ تواريخي حالتن جو پورو اڀياس نه ڪيو هو، انقلاب جي نوعيت کي نه سمجهيو هو ۽ پنهنجين غلطين کي قبول ڪرڻ ۽ سڌارڻ لاءِ تنقيد ۽ خود-تنقيد جو اصول نه اپنايو هو.

ڪامريڊ مائوجي اڳواڻي ۾ ڪميونسٽ پارٽي، مارڪسواد کي چين جي حالتن مطابق عمل ڪري هڪ مصيبتن جو

مقابلو ڪيو ۽ لڳاتار سوڀون حاصل ڪيون. ڊاڪٽر وي- ڪي- آر- وي- راءِ، دهلي يونيورسٽي جي سوشل سائنس وڀاڳ جو ڊين لکيٿو، "جيتوڻيڪ چيني ڪميونسٽ پارٽي جا ميمبر گهٽا ناهن ته به اُن عوام جو مڪمل اعتقاد هٿ ڪيو آهي. ان کي جنتا تي حڪم هلائڻ جي ضرورت نٿي ناهي. عوام انهي رهبري قبول ڪئي آهي جو ته جيتري ڪميونسٽ پارٽيءَ انهي خدمت ڪئي آهي اوتري ٻيءَ ڪنهن به پارٽيءَ نه ڪئي آهي."

چيني ڪميونسٽ پارٽيءَ محسوس ڪيو تہ چيانگ جي تاناشاهي جي هٿيار بند حملن جو مقابلو ڪرڻ ۽ چيني عوام کي اُنهي چنبي کان آزاد ڪرائڻ لاءِ، هٿيار بند عوامي فوج ضروري آهي.

عوامي فوج

١٩٢٧ع ۾ اهڙي فوج جو جنم ٿيو. اُن ۽ چيانگ جي لشڪر ۾ رات ڏينهن جو تفاوت آهي. چيانگ جي فوج ۾ سپاهين کي ڪاڏو تمام ٿورو ملندو هو. هو بيشمار بيمارين ۾ مبتلا رهندا هئا. فوجي آفيسر اناج ۽ دوائون چور مارڪيٽ ۾ وڪڻندا هئا. سپاهي هارين کان اناج، ڍڳا، گهوڙا، اوزار وغيره کسيندا هئا. ليڪن عوامي فوج جي هستي ۾ اچڻ سان انهن حالتن ۾ انقلابي تبديلي آئي. لشڪر ۾ درجا ختم ڪيا ويا. سپاهي آفيسرن کي سلام نه ڪندا آهن ڇو ته هو انهن جا سائي آهن. عوامي فوج ۾ لوڪشاهي نموني ۾ ميٽن، ديواري اخبارن وغيره ذريعي آفيسرن جي هلت، فوجي رٿن، طريقن وغيره تي بحث مباحثو ڪيو ويندو آهي.

وڏي ڳالهه اها آهي ته سپاهي بنا سبب جاڳڻ جي لڙي مري نه جاڻن. ان هوندي به فوج ۾ زبردست انتظام آهي. لشڪر کي جنتا سان سنئو ورتاءُ ڪرڻ لاءِ ٨ حڪم مليل آهن: (١) فضيلت سان ڳالهائڻ (٢) خريد فروخت ۾ سڌي هلت هلڻ (٣) اڌاري شيءِ موٽائي ڏيڻ (٤) نقصان جو عيوضو ڏيڻ (٥) عام ماڻهن کي نه تنبيهه ڪرڻ ۽ نه مارڻ (٦) فصل ناس نه ڪرڻ (٧) زالن سان ڇيڙ ڇاڙ نه ڪرڻ (٨) جنگي قيدين سان خراب ورتاءُ نه ڪرڻ.

گڏيل مورچو

ڪميونسٽ پارٽي ۽ عوامي فوج جون سوڀون تڏهن ئي ممڪن ٿي سگهيون جڏهن انهن چيني جنتا جي گهڻي ۾ گهڻي اڪثريت جي حمايت حاصل ڪئي. ڪميونسٽ پارٽي شروعات کان ئي سامراجين ۽ جاگيردارن خلاف جدوجهد جو جهنڊو بلند ڪيو، جنهن ۾ ان سڀني سامراجي وروڌي، لوڪشاهي جماعتن ۽ شخصن کي آڻڻ جي ڪوشش ڪئي. انڪري ئي ١٩٣٦ع ۾ جيتوڻيڪ چيانگ، ڪميونسٽن تي ٧ دفعا خونخوار حملا ڪيا ته به ڪامريڊ مائو جپان خلاف قومي مورچو ڪٺو ڪرڻ جي لحاظ کان گرفتار ٿيل چيانگ کي سندس سپهه سالارن جي چنبي مان آزاد ڪرائي سمجهوتو ڪيو. اڄ به چيني سرڪار ۾ ڪميونسٽن جا صرف ⅓ حصو عهدا آهن.

اڀياس ڪيل ڪتابن جي ياداشت

ڪتاب جو نالو	ليکڪ
١. چائنا شيڪس د ورلڊ	جڪ بيلڊن
٢. چائنا ٽ-ڊي	پنڊت سندرلعل
٣. چين ڪي آواز (هندي ۾)	پنڊت سندرلعل
٤. چائنا سٽينڊس اَپ	آر- ڪي- ڪرانجيا
٥. چائناز فيٽ اَن- باؤنڊ	ولفريڊ- جي- برچيٽ
٦. ريڊ اسٽار اووَر چائنا	ايڊگر سنو
٧. اَن- فنشڊ ريووليوشن اِن چائنا	ايپسٽين
٨. پيپلس چائنا- اَين اِنٽروڊڪشن	ڀان چندر ورما
٩. نيو چائنا ائٽ اَ گلانس	وارڪي سٽنسٽاو
١٠. مائو ڪي ديش مين (هندي ۾)	رام آسري
١١. انگريرين رفارمس اِن چائنا	مائوسي لنگ
١٢. چائنيز ٿيئٽر	جڪ چين

١٣. نيو چائناز ايڪانامڪ اچيومينٽس، ١٤. اَ گائيڊ ٽ نيو چائنا، ١٥. ڪامن پروگرام، ١٦. ليبر انشورنس، ١٧. چائناز ريلويز، ١٨. چائناز يوٿ مارچ فارورڊ، ١٩. وومين اِن چائنا ٽ-ڊي، ٢٠. ڪلچر اينڊ ايجوڪيشن اِن چائنا ۽ ٢١. ٿرٽي ييئرس آف ڪميونسٽ پارٽي. (فارين لئنگويجز پريس، پيڪنگ ۾ ڇپيل).

مخزنون: (انگريزي ۾) پيپلس چائنا، چائنا ريڪنسٽرڪٽس، چائنا منٿلي رويو، انڊيا ٽ-ڊي، ڪراس روڊس، بلٽز (Blitz)، نيو ايج، ڪامرس وغيره.

(هندي ۾) نيا چين، جن يگ، مزدور جگت.

(اردو ۾) پريت لڙي، نيا هندستان ۽ نيا دور.

6300
His
38

"نئين دنيا"

نئين زندگيءَ جي راهه ڏيکاري ٿي - انساني زندگي جا اڄ حيران ۽ پريشان آهي ۽ جنهن ۾ هر ڪنهن کي پنهنجي آئينده جو فڪر ستائي ٿو. ڀلا اها زندگي ٿي ڪهڙي جنهن ۾ انسان کي پورو اَنُ، لٽو، اجهو ۽ علم ميسر نه هجي ۽ پنهنجون ضرورتون پوريون ڪرڻ لاءِ هڪ ٻئي جو خون چوسڻو پوي؟ اهڙي خودغرض زندگي ۽ لوٽ کسوٽ واري سماج کي بدلائڻ لاءِ، عمل جي هڪ نئين راهه جي ضرورت آهي. ان عملي جدوجهد جي راهه کان واقف ٿيڻ لاءِ پڙهو:—

"نئين دنيا"

(سنڌي ۾ هڪ ئي جهونو ترقي پسند ماهوار رسالو
جنهن پنجن سالن کان سنڌي ادب ۽ جنتا جي
خدمت ڪئي آهي.)

في ڪاپي ۴ آنا. ساليانو چندو ٽي رپيا.

ائڊريس:— پوسٽ باڪس ٦۴٥١، مهيم، بمبئي ١٦.

ٻاهرين شهر جي ايجنٽ کان گهري وٺو.

★ هڪ دفعو ڪاٺي مزو وٺو ★

"ڊلال" جو
راڄا راڻي ڇاپ
ٽيبل واهگر جو
لذيذ ۽ ذائقيدار
آهي.

"مڪي مائوس"
سيکون.

"ڊلال" جو
ٺاهيل جو ساس
[ڪيچپ]
جو ڪاڏي کي
اهڙو سوادي
بڻائي ٿو.

★ هي شيون سڀ هڪ هنڌ ملن ٿيون ★

جيڪڏهين توهانکي نهايت واجبي اگهن تي
ڊسڪو فروٽ، بسڪيٽ، چاڪليٽ، سرهو صابڻ،
سنڌي آچار، نج گيهه، داليون، مصالح وغيره
گهرجن ته يڪدم ٽيليفون ڪري گهر
ويٺي ئي اسان وٽان گهرائي وٺو.

بامبي پرووزن اسٽورس

۴۱۹- اي، گرانٽ روڊ، ڊاولٽي سئنيما جي سامهون
بمبئي ۷.
ٽيليفون نمبر ۷۰۳۰۹

انتظار ڪريو! تيار ٿي رهيو آهي!

"سوويٽ سرگم"

سماجوادي روس بابت "الم" جي مضمونن جو انوکو ڪتاب.

★ قیمت بارهن آنا ★

3600

History
L. Essay
[redacted]
38